

REZUMAT

Importanța agriculturii în cadrul economiei naționale decurge din funcțiile economico-sociale pe care le are. Astfel, agricultura este considerată principala sursă furnizoare de hrană pentru omenire, creând locuri de muncă atât în industriile situate în amonte cât și în aval. De asemenea, agricultura este considerată ca fiind o mare consumatoare de resurse și factori de producție.

Teza de doctorat are ca scop perfecționarea structurală a agriculturii în Compartimentul de Sud al Depresiunii Jijia-Bahlui având ca punct de start analiza structurilor agrare din România și Uniunea Europeană (UE).

Pentru realizarea scopului propus s-a urmărit realizarea următoarelor obiective:

- analiza structurilor agrare din România și UE;
- analiza modelelor de dezvoltare structurală a agriculturii;
- studiul structurilor agrare din zona cercetată;
- analiza eficienței economice a producției agricole din zona cercetată;
- dezvoltarea unor modele care să simuleze funcționarea structurilor agrare;
- elaborarea recomandărilor practice privind perfecționarea structurilor agrare.

Teza este structurată pe Șapte capitole și bibliografie.

Primul capitol al tezei se intitulează „Stadiul cercetărilor în domeniul perfecționării structurale a agriculturii”. În cadrul acestui capitol am prezentat principalele tipuri de exploatații agricole, caracteristicile acestora comparativ cu exploatațiile agricole din celelalte state membre ale Uniunii Europene, iar în ultimul subcapitol am formulat câteva căi de redresare a exploatațiilor agricole românești. S-a analizat dinamica structurilor agrare și proiecția lor în agricultura românească ca o necesitate de primă importanță pentru dezvoltarea acesteia.

S-a analizat starea actuală a agriculturii românești, comparativ cu cea din U.E., prezentându-se principalii indicatori macroeconomici, resursele din agricultura țării, evoluția

formelor și tipurilor de organizare a agriculturii, contribuția acestui sector la produsul intern brut și la valoarea adăugată brută. De asemenea, este analizat potențialul de care dispune România, din punct de vedere al fondului funciar (evoluția și structura acestuia pe forme de proprietate și de exploatare), al producțiilor agroalimentare totale, al înzestrării cu mașini și utilaje agricole și al alocării altor factori de producție.

Cunoscând actuala structură agricolă a României, este firesc să ne întrebăm:

- încotro se îndreaptă agricultura României?
- care este cea mai adecvată exploatare pentru agricultorii României?
- ce fel de politici agrare trebuie să se adopte pentru a îndrepta agricultura României către o direcție performantă?

Considerând faptul că indiferent de interesele grupurilor economice structura de producție este determinată în ultimă instanță de piață, s-au studiat de asemenea teoriile economice bazate pe legile pieței, cum ar fi: teoria clasică-modelul ricardian și teoria neoclasică-modelul Heckscher-Ohlin: relația comerț/creștere.

De asemenea se definește conceptul de organizare structurală a exploatărilor agricole, făcând o sinteză a punctelor de vedere ale economiștilor români și străini, cu privire la evoluțiile istorice și componentele acestora.

Structura organizatorică a unei exploatare, ca parte inseparabilă a structurii economice, are particularități și evoluții specifice. Se fac completări și se accentuează interacțiunile dintre factorii schimbărilor structurale din agricultură și funcționarea mecanismului autoreglării.

În Capitolul II: „Scopul, obiectivele și metoda de cercetare” s-a realizat o abordare comparativă a lucrărilor economiștilor clasici și contemporani din țară și de peste hotare, a publicațiilor specialiștilor în domeniul agriculturii, a actelor normative din România și din Uniunea Europeană cu privire la integrare, la funcționarea pieței agroalimentare și cu privire la dezvoltarea rurală.

Baza informațională a tezei, se constituie din datele statistice ale instituțiilor specializate din țară și de peste hotare ca: Institutul Național de Statistică, Ministerul Agriculturii Pădurilor și Dezvoltării Rurale, precum și instituții specializate din România (Institutul de Economie Agrară, Institutul de Economie Agrară al Academiei Române) precum și Direcția pentru Agricultură a Comisiei Europene. În cercetare cel mai frecvent s-au utilizat următoarele grupări de metode: sistemică, statistică, grafică și dinamică.

Sistemul metodologic utilizat în lucrare pentru prelucrarea informațiilor culese, prezentarea rezultatelor și formularea concluziilor rezultate, a dispus de metode și procedee bazate pe studiul sociologic și geo-economic al teritoriului cercetat, precum statistica agricolă, evidența economică, experimentul economic, analiza și programarea liniară.

În cadrul capitolului III: „Condițiile naturale și social economice ale zonei cercetate”, s-a delimitat microzona naturală, cu particularitățile ei naturale, sociale, economice, administrative și demografice utilizând metoda zonală. Aceasta s-a bazat pe observații directe pe teren, documentare statistică, reprezentări grafice și mai ales cartografice.

Prin analizele efectuate s-au obținut o serie de rezultate alcătuite dintr-un număr considerabil de date și au fost dispuse în tabele sau au fost exprimate grafic. Deși, în anumite cazuri, nu oferă informații suplimentare față de tabele, graficele de diferite tipuri au calitatea de a prezenta sintetic, sugestiv și atrăgător trăsăturile esențiale ale fenomenului, asigurând în același timp o imagine complexă asupra relațiilor de interdependență existente.

În Capitolul IV s-au studiat determinanții dezvoltării agriculturii din Compartimentul de Sud al Depresiunii Jijia-Bahlui fiind analizate structurile agricole din regiunea NE inclusiv forța de muncă și gradul de dotare cu mașini și utilaje agricole. Agricultură Compartimentului de Sud al Depresiunii Jijia-Bahlui are un rol important pe ansamblul economiei regiunii, cu implicații hotărâtoare asupra nivelului de trai al populației și a siguranței alimentare.

Potențialul agricol pe care îl are Compartimentul de Sud al Depresiunii Jijia-Bahlui este remarcabil, datorită suprafețelor agricole întinse și solurilor de foarte bună calitate. Deși, în prezent acesta este subvalorificat, se prognozează însă ca în viitor să devină un important bazin agricol. Agricultură Compartimentului de Sud al Depresiunii Jijia-Bahlui este caracterizată printr-o structură duală foarte pronunțată a exploatării suprafeței agricole: pe de o parte masa mare de gospodării țărănești, ce dețin și exploatează suprafețe mici de teren, iar pe de altă parte, un număr relativ redus de exploatații agricole de dimensiuni mari, dar care utilizează aproape 40% din suprafața agricolă a zonei. Analizele realizate în diverse studii au arătat că zona cercetată își acoperă consumul intern la toate produsele agricole, mai puțin la sfecla de zahăr unde deficiențele sunt de ordin național și nu provin din atitudinea cultivatorilor de sfeclă de zahăr, cât mai degrabă din politicile agricole promovate la nivel global.

Cea mai mare parte a structurilor de producție care caracterizează agricultura românească, chiar și cele care sunt angajate pe calea modernizării, rămân în continuare puțin mecanizate, utilizând forța de muncă a unui mare număr de familii care trăiesc mediu. Consumul de îngrășăminte rămâne în continuare scăzut, produsele fitosanitare rămân încă ignorate. Randamentele sunt în continuare scăzute. Autoconsumul este practicat pe scară largă, obligând agricultura la sisteme policulturale, de unde imaginea extrem de diversificată a teritoriilor diverselor regiuni. Structurile de dezvoltare, moștenite de la evoluțiile istorice diferite, sunt ele însele contracarate, dând naștere unor condiții de muncă extrem de diferite.

În capitolul V: „Analiza eficienței economice a structurilor agrare din zona cercetată” sunt analizate o multitudine de aspecte ale rezultatelor de producție și economice pe tipuri de

producție, în Compartimentul de Sud al Depresiunii Jijia-Bahlui și în județul Iași, precum și corelația dintre tipul și mărimea exploatațiilor agricole și rentabilitatea acestora.

Mutațiile petrecute în structura economică și socială a structurilor agrare îmbracă nu numai aspectul creșterii dimensiunii teritoriale, ci, în special, a creșterii nivelului de concentrare a producției. Creșterea numărului exploatațiilor comerciale mari este însoțită de creșterea eficienței lor în raport cu fermele mici și mijlocii. Aceste evoluții se reflectă în nivelul venitului mediu anual, ce-i revine unui muncitor în agricultură.

Referitor la cheltuielile alocate în cadrul exploatațiilor individuale, acestea sunt destul de mici deoarece proprietarul își muncește pământul împreună cu familia sa, folosește sămânță proprie, iar fertilizarea o face în mare parte cu îngrășămintele organice de la animalele proprii.

Cheltuielile cu taxele, impozitele și asigurările sunt destul de mici, ceea ce înseamnă că proprietarii nu dețin mijloace mecanice în cadrul exploatației agricole, preferând să închirieze mașini ori alte mijloace fixe în loc să le cumpere. De fapt volumul producției vândute de exploatația agricolă în timpul anului este destul de mic pentru a face investiții în mașini sau alte mijloace fixe.

Cea mai mare parte a societăților agricole cu personalitate juridică sunt specializate în cultura cerealelor, ceea ce face ca veniturile obținute să fie relativ reduse datorită prețului de vânzare mic comparativ cu costul de producție al acestora.

Pe parcursul a trei ani cheltuielile totale și la ha au crescut pentru fiecare tip de societate agricolă existentă în zona cercetată. Creșterea ponderii cheltuielilor aferente activității de exploatare are loc ca urmare a eforturilor mari care se impun pentru creșterea cantitativă și calitativă a randamentelor la hectar și pe animal, tendință ce ar fi normală. Ca atare, mărimea efectului, mai ales în producția vegetală, nu depinde întotdeauna numai de quantumul și structura cheltuielilor efectuate, cât mai ales de momentul în care s-au efectuat, de respectarea unor anumite reguli ale tehnologiei agricole, de gradul în care acționează factorii naturali etc.

Analizând structura cheltuielilor totale se poate observa că ponderea pe elemente de cheltuieli este diferită atât în cadrul cheltuielilor totale de exploatare cât și pe zone naturale. Ordinea descrescătoare privind ponderile cheltuielilor este următoarea: cheltuielile cu lucrările agricole și servicii prestate de terți, cu materialele, cu dobânzile de la bănci, cu energia și apa.

O problemă în alocarea cheltuielilor de producție este aceea că acestea se efectuează aproape continuu în intervalul timpului de producție, în timp ce recuperarea lor are loc numai în final, după recoltarea și livrarea producției respective. Datorită neconcordanței care există între timpul de muncă și cel de producție, a momentului efectuării cheltuielilor și acela al obținerii produselor este absolut necesară îmbinarea rațională dintre producția vegetală și cea animală, precum și dintre producția agricolă și cea neagricolă. În perioada de bază s-au pronunțat clar

două tendințe: pe de o parte s-au majorat rata profitului brut, rata profitului operațional și rata rentabilității economice, pe de altă parte s-a produs o reducere a rentabilității financiare, ceea ce mărturisește despre majorarea eficienței producției comercializate, îmbunătățirea utilizării activelor și creșterea presiunii fiscale.

În capitolul VI „Utilizarea și dezvoltarea unor modele care să simuleze funcționarea structurilor agrare conform PAC” se abordează ajustarea strategiei de dezvoltare a sectorului agrar al zonei cercetate la politicile agricole comune, măsurile de sprijin guvernamental prin subvenționarea agriculturii sau prin legea creditului agricol, căile de perfecționare a reformei structurale în procesele integrării internaționale.

În cadrul acestui capitol s-a analizat impactul sistemului de plăți asupra asolamentului a trei exploatații agricole existente în zona cercetată, stabilindu-se mai multe scenarii cum ar fi: impactul nivelului de susținere financiară asupra marjei brute la hectar, schimbarea structurii culturilor în funcție de schema de finanțare, analiza impactului disponibilităților de plăți inițiale asupra venitului net și asupra asolamentului structurilor agrare etc.

Optimizarea structurii culturilor agricole din Compartimentul de Sud al Depresiunii Jijia-Bahlui tratează aspecte legate de implementarea PAC în România și în mod deosebit situația finanțării agricultorilor din Compartimentul de Sud al Depresiunii Jijia-Bahlui ca urmare a implementării noii Politici Agricole Comune derulate în perioada 2007-2010. Este descris modul de finanțare al agricultorilor din România și cu precădere din Compartimentul de Sud al Depresiunii Jijia-Bahlui prin Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (FEADR) și Fondul European de Garantare Agricolă (FEGA).

Implementarea mecanismelor de finanțare postaderare, la nivelul Compartimentului de Sud al Depresiunii Jijia-Bahlui, în special a schemei de plată unică pe suprafață (SAPS) s-a făcut destul de greoi, situație generalizată de fapt la nivel de țară, înregistrându-se întârzieri atât în privința procesării cererilor și a verificărilor în teren, cât și în privința plăților, cu implicații negative asupra capacității financiare a exploatațiilor agricole.

Modelele matematice prezentate pun în evidență faptul că în procesul îmbinării ramurilor de producție din cadrul unei exploatații agricole un rol deosebit îl are criteriul după care se modelează fenomenul economic prezentat.

Referitor la rezultatele simulărilor privind efectele compatibilizării producției agroalimentare naționale/locale cu cele din Uniunea Europeană apreciem că acestea pot oferi decidenților informații utile în proiectarea viitoarelor strategii de ramură, pe care le apreciem ca fiind mult diferite față de unele din abordările actuale dată fiind puternica diferențiere ce apare între național și local, între actorii implicați – producători agricoli sau consumatori.

Modelul optimizează în același timp: asolamentul exploatației agricole, nivelul investițiilor realizate, nivelul creditelor contractate precum și cel al plasamentelor efectuate. Pentru a fi considerat reprezentativ pentru exploatațiile agricole incluse în modelul economico-matematic, modelul trebuie să calibreze un an de baza (Hazel și Norton, 1986). Modelul prognozează corect atunci când soluția optimă obținută corespunde deciziei luate de agricultor în anul de bază.

În ultimul capitol sunt prezentate concluziile și propunerile ce rezultă din studiul efectuat.

Rezultatele obținute în urma studiilor efectuate pentru întocmirea tezei de doctorat au fost prezentate în cadrul simpozioanelor Științifice în Șase lucrări științifice.

Teza de doctorat constituie o sursă de informații atât pentru specialiștii din domeniu, cât și pentru micii producători agricoli care doresc să practice o agricultură cu caracter comercial în vederea creșterii eficienței economice.

Teza de doctorat a fost elaborată sub conducerea și îndrumarea domnului Prof. dr. Ion Valeriu CIUREA, care prin sprijinul acordat m-a orientat în direcția abordării moderne a problemei studiate. Mulțumesc domnului profesor pentru sprijinul moral și logistic în prelucrarea informațiilor, însușirea de metode noi de calcul necesare pentru elaborarea lucrării.

Adresez cele mai sincere mulțumiri conducerii Universității de Științe Agricole și Medicină Veterinară Iași, conducerii Facultății de Agricultură și îi asigur de toată aprecierea mea pe membrii departamentului de Științe Economice, pentru ajutorul acordat.

Doresc să mulțumesc membrilor comisiei de doctorat, pentru amabilitatea și răbdarea de a citi și analiza lucrarea.